

Primula scandinavica

Fjällviva

Klass: Magnoliopsida (tvåhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Ericales (ljungordningen), **Familj:** Primulaceae (viveväxter), **Släkte:** *Primula* (vivor), **Art:** *Primula scandinavica* - fjällviva Bruun **Synonymer:** *Primula scotica* var. *scandinavica* (Bruun) Hyl., *Blåviva*

Kännetecken

Fjällviva är en flerårig, 4–12 cm hög ört med rödlila blommor. Bladen som sitter i rosett är vanligen vitmjöliga på undersidan, 1–5 cm långa, smalt elliptiska till kort tunglika och helbräddade till svagt tandade. Stänglarna är vitmjöliga (åtminstone upptill) och har 2–8 blommor. Fodret är mjöligt. Kronan är 5–8 mm vid, skållik och med grunt urnupna flikar. Den oktaploida ($2n=72$) fjällvivan är närstående den hexaploida ($2n=54$) *P. scotica* som växer i Skottland. Sammanblandningar med majviva *P. farinosa* har förekommit, speciellt i Härjedalen där utbredningsområdena tangerar varandra. Fjällvivan skiljer sig från majvivan genom färre blommor, foder utan åsar och avsaknaden av heterostyli (antingen långa ståndare och kort märke eller korta ståndare och långt märke). En form av smalviva är snarlik.

Utbredning och status

Fjällviva är känd i fjällen från norra Dalarna till Torne lappmark med flest förekomster i Lycksele och Lule lappmark. Den är eftersökt och bedömd som utgången i Dalarna och Härjedalen. Från Jämtland (Storlien-trakten) finns en uppgift från 1999. Från Torne lappmark finns endast enstaka sentida rapporter men arten är inte systematiskt eftersökt. I Norge förekommer fjällvivan från Hjelmeland i söder till Tromsö i norr. Arten är endemisk i Skandinavien.

Ekologi

Fjällviva växer främst i kalkrika, sydexponerade och fuktiga miljöer som ängar, bäckstränder, klippor och på vittringsgrus. Förekomster på väg- och dikesrenar är inte ovanliga. Den växer i subalpin och lågalpin region. Blomningsfrekvensen varierar mycket mellan åren och vissa år kan även mycket stora populationer vara nästan helt sterila.

Hot

De sydliga förekomsterna av fjällviva försvann bland annat på grund av vägbreddning, myrdikning och ändrad markanvändning. Eventuella hot mot övriga förekomster är inte kända. Möjligen kan för hårt renbete och slitage från turism påverka arten negativt.

Åtgärder

Fjällvivans förekomster i Lycksele och Lule lappmark är till stor del belägna inom naturreservat respektive nationalpark. Samtliga lokalerna för arten (både sentida och äldre) bör återbesökas. Under 2005–2006 besöktes merparten av de förekomster som ligger inom Natura 2000 omdåen och det är meningen att övriga förekomster inom områdena ska inventeras 2007–2008. Ett urval av fjällvivans förekomster bör övervakas för att eventuella förändringar ska upptäckas i tid.

Övrigt

Fjällviva är fridlyst. Arten omfattas av EU's habitatdirektiv bilaga 2 vilket innebär att arten ska skyddas i nätverket Natura 2000. Merparten av artens lokaler är inom utpekade Natura 2000 områden. Utländska namn – NO: Fjellnøkleblom, DK: Fjeld-Kodriver.

Naturvård

Konventioner: Habitatdirektivets bilaga 2, Habitatdirektivets bilaga 4

Fridlysning: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 7. Bestämmelsen gäller hela landet

Rödlistning i andra länder

Global rödlistning: NT (2013)

Litteratur

- Bergström, A. (red.) 2000. Fina fynd. *Svensk Bot. Tidskr.* 94: 169. Bratt, L. m fl 1993. *Hotade och sällsynta växter i Dalarna*. Dalarnas Botaniska Sällskap.
- Bruun, H. G. 1938. Studies on heterostyled Plants 2. *Primula scandinavica* nov. sp., endemic in Scandinavia. *Svensk Bot. Tidskr.* 32: 249–260.
- Danielsson, B. 1994. Härjedalens kärnväxtflora. SBT-förlaget. Lund.
- Gjærevoll, O. 1990. Maps of Distribution of Norwegian Vascular Plants. II. Alpine Plants. Trondheim.
- Hultgård, U. M. 1993. *Primula scandinavica* and *P. stricta*: patterns of distribution, variation, reproductive strategies and migrations. *Opera Botanica* 121: 35–43.
- Jakobsson, A.. 1997. Sällsynta fjällväxter i Torne lappmark. Examensarbete på Biologisk-Geovetenskaplig linje. Stockholms Universitet.
- Selander, S. 1950. Floristic Phytogeography of South-Western Lule Lappmark I-II. *Acta Phytogeographica Suecica* 27–28.
- Wistrand, G. & Lundqvist, J. 1977. Nya växtlokaler från Pite lappmark och angränsande områden. *Svensk Bot. Tidskr.* 71: 225–238.

Författare

Mora Aronsson 1995. Rev. Mora Aronsson 2007.